



UNIMA BÜLTENİ

Nisan 2. Sayı





©

UNIMA BÜLTENİ

Nisan 2020/ Sayı 2

UNIMA TÜRKİYE MİLLİ MERKEZİ ADINA SAHİBİ

Umut Şafak POYRAZ

EDİTÖR

Yücel ÖZDEMİR

TASARIM

Meltem YILMAZ KOÇAK

YAYIN KURULU

Yücel ÖZDEMİR , Can İbrahim ATLIĞ, Hüseyin DİLAN

UNIMA Türkiye Milli Merkezi

Adres : Konur Sk. 66/12 06640 Bakanlıklar/Ankara

Telefon : 0312 419 48 11

Fax : 0312 419 48 11

E-Mail : unimaturkiye@gmail.com

Nisan 2020– Sayı: 2

3 Aylık Yerel Süreli Bülten

www.unima.org.tr

TEŞEKKÜRLER

Murat Karahüseyinoğlu, Hadi Poyraz,

Nilüfer Zeynep Özçörekçi Göl

Bahadır Bıyıklı, Cafer Hadimoğlu

—İçindekiler—

1. **Tuncay TANBOĞA (Hayâlî Torun Çelebi) / 4**
Yayın Kurulu
2. **Tekzip / 5**
Gülderen Diker
3. **Kültürel Belleğin İzinden “Tuncay Tanboğa” /6**
Murat Karahüseyinoğlu
4. **Bir Yardağın Belleğinden “Hayali Torun Çelebi” / 8**
Hadi Poyraz
5. **Karagöz Oyunlarında Göstermelik / 11**
Nilüfer Zeynep ÖZÇÖREKÇİ GÖL
6. **“Coronali Günler”de Karagözcü Olmak / 18**
Bahadır Bıyıklı
7. **Bakalım Ayine-i Devran Ne Göstermiş! Karagözcüye... / 20**
Cafer Hadimoğlu
8. **“KARAGÖZ” Antique Shop ve Şinasi Çelikkol / 22**
Can İbrahim Atlı
9. **“18.Uluslararası Bursa Karagöz Kukla Ve Gölge Oyunları Festivali”ne Dair Notlar / 24**
Yücel Özdemir

(1937 İstanbul — 06.01.1997 Ankara)



TUNCAY TANBOĞA

(Hayâlî Torun Çelebi)

YAYIN KURULU

1937'de İstanbul'da doğan Tuncay Tanboğa, Hayalî Küçük Ali'nin torunudur. 8 yaşında dedesinin oyunlarında yardım ederek Karagöz'le tanışan Tanboğa, 14 yaşında dedesinden Hayalî Torun Çelebi adını alarak Karagöz oynatmaya başlamıştır. Daha sonra ailesinin Ankara'ya taşınması ile buraya yerleşen sanatçının repertuarında ustasının tüm oyunları bulunmaktaydı. Değişik zamanlarda Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti, Fransa, Almanya, İtalya, İspanya, Belçika, Yunanistan, Japonya, Hindistan, Finlandiya, Hollanda ve Özbekistan'da uluslararası kukla ve gölge oyunu festivallerine katılıp, ülkemizi başarı ile temsil etti. Bu gösterilerde çeşitli ödüller ve madalyalar kazandı. Yaptığı Karagöz tasvirleri ile 1976 Münih El Sanatları Fuarı'nda da Altın Madalya almıştır. Milletlerarası Kukla ve Gölge Oyunu Birliği

(UNIMA) milli merkezinin kurulması yönünde büyük çaba harcamış, merkezin kurucu üyesi olmuştur. UNIMA Milli Merkezi'nde iki dönem genel sekreterlik yapan Tanboğa, ölümüne kadar merkez yönetim kurulu üyesi idi.

24 – 30 Haziran 1996 tarihlerinde Macaristan'da yapılan UNIMA Kongresi'nde, başarılarından dolayı UNIMA şeref üyesi seçilmiştir.

Gerek yurt içinde gerekse yurt dışında Karagöz sanatının yaşatılması ve tanıtılmasındaki gayretlerinden dolayı 1996 yılında UNIMA Türkiye Milli Merkezi tarafından ödüllendirilmiştir.

Sanatçı 6 Ocak 1997 yılında Ankara'da vefat etmiştir.



TEKZİP

UNIMA Türkiye Milli Merkezi tarafından yayınlanan UNIMA Bülteni'nin 1. Sayısında yer alan "Yaşayan İnsan Hazinesi Tacettin Diker Anısına" başlıklı yazıda, babam merhum Yaşayan İnsan Hazinesi Tacettin Diker ile ilgili olarak; Murat HUTEN tarafından kaleme alınan asılsız ifade ve ithamlara yönelik cevap ve düzeltme metnimdir.

Murat HUTEN imzalı yazıda, hayatı boyunca Karagöz sanatına büyük hizmetler vermiş, hayatını Karagöz'e adanmış ve Yaşayan İnsan Hazinesi ünvanı almış olan merhum bir insan hakkında, kişilik haklarına karşı yapılan bu saldırıyı en hafif şekilde ifade etmem gerekirse, kınıyorum!

Hiçbir somut belge ve bilgiye dayanmadan, babamla hiçbir yakınlığı ve mesaisi olmayan bir kişinin, babamın sağlığı ile ilgili toplumu yanıltıcı ayaküstü bir tanı koymasına son derece üzücüdür?

Sözde babamı över gibi gözüken cümlelerinin arasına özenle seçilmiş ve kişilik haklarına saldıran, yazıyı yazan şahsın, kendi mesleki ünvanını alet ederek, hiçbir belgeye dayanmadan tıbbi bir tanı koymasını iyi niyetle bağdaştırmadığımı söylemek ve kamuoyunun takdirine bırakmak istiyorum.

KIZI GÜLDEREN DİKER

Yaşayan İnsan Hazinesi bir ustanın "Dikkat Eksikliği ve Hiperaktivite Sendromu" olduğunu hiçbir belgeye dayanmadan iddia etmek, nasıl etik bir davranış olabilir?

Karagöz camiası, babamı Taci Baba olarak tanır. Yaşayan İnsan Hazinesi bir ustayı, bir Karagöz sanatçısını, tüm camianın babası olmuş bir insanı her zaman saygı ile anmak gerekir.

Hayatının son anına kadar, yeni oyunlar yazmanın derdinde olan, Karagöz oyununa yeni tipler kazandıran, sürekli yenilik peşinde olan, herkesi kucaklayan, kimseye karşı sevgi ve saygı sınırlarını aşmayan Tacettin Diker'i lütfen çalışmalarını ile disiplini ve fedakarlığı ile hatırlayın.

Bahse konu yazıda, maalesef haddi aşan talihsiz ifadelerin yanı sıra, tarihsel açıdan da birçok hata mevcuttur. Murat HUTEN tarafından yazılan yazının düzeltilmesi gereken yerleri, doğru olan yerlerinin çok ötesindedir.

Yaşayan İnsan Hazinesi Tacettin Diker anısına başlıklı yazıda, hiçbir belgeye dayanmayan ifade ve ithamların doğru olmadığını tüm Karagöz camiasının ve Türk milletinin takdirine bırakıyorum.

Saygılarımla





MURAT KARAHÜSEYİNOĞLU



Kültürel Belleğin İzinden

TUNCAY TANBOĞA

1984 yılı sanırım, DTCF Tiyatro bölümünün ilan panosunda bir duyuruydu “Tuncay Tanboğa” adı ile ilk karşılaşmam. Kültür ve Turizm Bakanlığı’nın açtığı bir Karagöz kursuydu bu duyuru. Gittik. Bize Cevdet Kudret kitapları verildi ve başladık. Temel amacın Karagöz sanatının zamana karşı kan kaybını önlemek ve tiyatro eğitimi alan birilerinin buna vereceği katkının iyi olabileceği umudu idi. Kurs tamamlandı. İyi kötü ilgilenen bir iki kişi kaldı.

Ben televizyon dünyasına girdim ve “Ferhunda Hanım ve Kızları” Star TV’ye geçtiğinde, Tuncay Hoca’ya gidip yaklaşmakta olan Ramazan Ayı boyunca, her gün yayına girecek bir Karagöz dizisi çekmek istediğimi söyledim. Sağ olsun ilgilendi ama en az sekiz tane yetişkinlere hitap eden oyun gerekiyordu. Neredeyse tamamı uzun süredir oynanmadığı gibi, tam metin oynananı da yoktu. Aynı zamanda tasvirleri de yoktu tabi. Yanlış hatırlamıyorsam çoğunu satmıştı usta. Bu sebeple çektiğimiz filmde Karagöz’ün evi

dahil, evler yoktur. Müziklerini yeniden stüdyoda kaydettik ve tüm oyunları, bir kısmını büroda olmak üzere, Ferhunde Hanımlar dizisinin çekimlerinin sonrasında aynı ekiple neredeyse sabahlara kadar çektik.

Hacettepe Mahallesinde, Hacettepelilere ait bir kulüp dernek binasında oldu tüm bunlar. Seyirci olarak da mahallenin insanları kullanıldı. Hâdi (Poyrazoğlu) ve Hakan da yanıımızdaydı ve hikâyenin de bir parçasıydılar. Çekimler sonrası, montaj da aynı sıkışıklıkta sürdürüldü. Dizi çekimlerimiz de bir yandan sürdü ve nihayetinde Torun Çelebi'nin oyunları 30 gün boyunca 15 dakikalık bölümler halinde yayınlandı. Görüntü yönetmenimiz de hemen hepinizin tanıdığı “Vizontele, Yahşi Batı” gibi filmlerinin yönetmeni ve yapımcısı Ömer Faruk Sorak idi. Sağ olsun o da canla başla çalışanlardandı. Tuncay Hocamız ayrıca çok yoruldu; ama hiç şikâyet etmedi. Filmde, oyunu ayrı, seyirciyi ayrı çekmek zorundaydık. İşin doğası gereği bu sorunluydu. Montaj sonrası işi gördüğünde “Ben oynattım sen de ayrıca oynatmışsın” dediğini hatırlıyorum.

Ertesi yıl kalan oyunlarla bir set daha yaparak tüm oyunları kayda almak ise de planımız, kendisini kaybettik ve geriye çektiklerimizle kaldık. Oyunlarını çektiğim gibi cenazesini de çekmek zorunda kaldım. Yıllar sonra açtığım tiyatrodan onun filmlerini gösterdim. Özel

kanallarda yayınlanmasına çabaladım. Çok yıllar sonra da ondan seyrettiğim oyunlardan da yola çıkarak bir müzikal yazdım. Derdim, Karagöz'ün bir çocuk oyunu olmadığına altını çizmekti. Ülkede tiyatrocusu ya da kültür adamı olsun hemen kimsenin seyretmediği; zaten gösterisinin de olmadığı yetişkinler için Karagöz'ün, “Karagöz'ün Çıkışı” olacağını düşünüyordum ve İstanbul Şehir Tiyatrosu oyuncularıyla, özel bir prodüksiyonla Harbiye Açık Hava'da tek oyun oynayabildik. Ama durmadık, aynı malzemeyi senaryolaştırdım ve şu an 3D sinema filmi- çizgi film olarak hazırlanıyoruz. 2020 de yayına girecek bir aksilik olmazsa.

Karagöz'ü Karagöz olarak, yetişkinler için hayata geçirmemiz ise Hayali Hüseyin Dilan'ın yetişkinler için yazdığı oyunuyla oldu. O zaten başlamıştı ve birlikte yola devam etmeye karar verdik. Düzenli gişe açılışı ile seyirci yetişkin Karagöz'ü, yani özünü tanımaya başladı. Ve yeni modern oyunlar yazdık “Godo'yu Bekler İken” gibi, “Yalova Safası”nı yeniden düzenledik. Birçok öğrenci yetiştirdik ve devam ediyoruz.

Demem o ki; tüm bunlar Tuncay Hoca ile çıktığım yolculuğun devamıdır. İnşallah tamamına da erecektir. Rahat uyusun. Anısına saygıyla.



“ HADİ POYRAZ

Bir Yardağın Belleğinden



HAYÂLÎ TORUN ÇELEBİ

Hadi Poyrazoğlu'nun torunu olmam hasebi ile kukla ve Karagöz benim için hiç yabancı olmadığım bir kavramdı. Dedemin ilerlemiş yaşı dolayısı ile aktif sanat hayatının bitmiş olması ve aileden kimsenin sanatı devam ettirmemesinden dolayı kukla ve karagöz benim için dedemin anlattığı hikayelerdi sadece. Çocuk aklım almıyordu. Böyle güzel bir sanat niye devam ettirilmemiş, niçin dedem hiçbir çocuğuna torununa el verip sanatı öğretmemişti? Sorduğumda cevap kesindi. “Bu sanatta gurbet var, yokluk var” bu cümleyi idrak etmem kardeşimin sünnet düğününde rahmetli ustam Tuncay Tanboğa (Hayali Torun Çelebi) ile tanışıp peş tahtasının tozunu

yutmaya başladıktan yıllar sonra olacaktı.

Kardeşimin sünnet düğünün de Karagöz oynatılacağını öğrenmiştim. İçim içime sığmıyordu. İlk defa Karagöz izleyecektim, beklenen an geldi. Rahmetli ustam takımları ile birlikte gelmiş, sahneyi hazırlıyordu. Tabi bütün çocuklar etrafında pervane merak içindeydik. Ustam sahne hazırlık aşamasında ve oyun esnasında etrafında dolaşılmasından hiç hoşlanmaz onun için çocuklara tatlı sert bir üslup ile “birazdan oyun başlayacak ama uslu durursanız” diye sesleniyordu. Ben, tabi düğün sahibi olmam sebebi ile bir cesaret “Hadi Poyrazoğlu'nun torunuyum” dedim. Gel bakalım dedi ve ilk karagözümü sahne

arkasından izleme şansını buldum. Oyun bit-
tiğinde selama beni de çıkarttı ve elime tasvir
verdi. Toplum karşısında bulunmak gibi hiç-
bir tecrübesi olmayan ben, çocuklar ve bü-
yükler tarafından alkışlanıyordum.

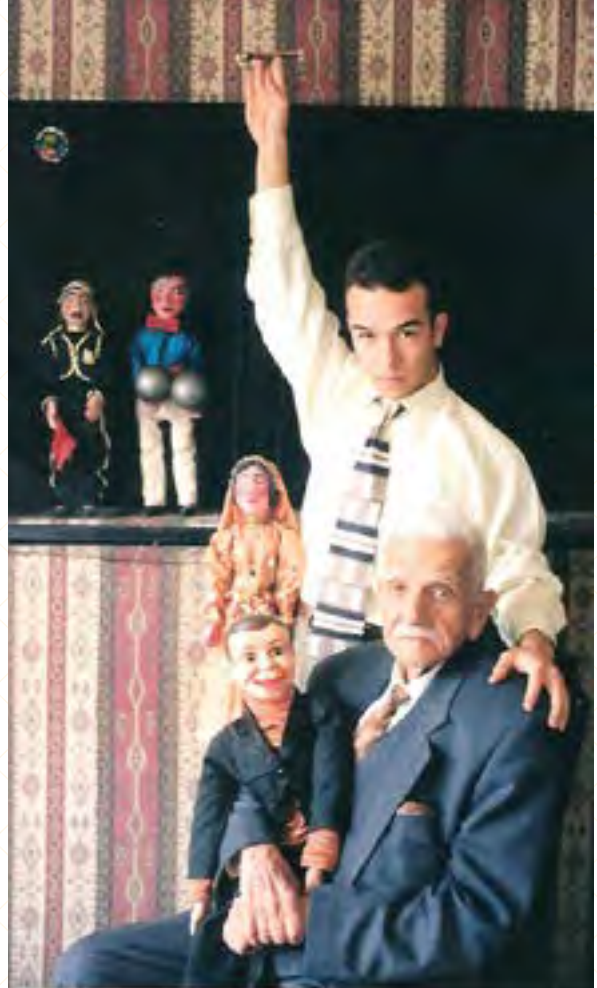
Düğün heyecanı ve Karagözün büyüğü güzel
bir anı olarak kalmıştı ben de ta ki babam
bir akşam yemekte “Karagöz ustası Tuncay
Tanboğa seni yanına yardak olarak almak ist-
iyor, bu sanatı öğrenmek ister misin?” diye
sorana kadar. Bu soru ile karşılaştığımda 12
yaşındaydım ve hiç düşünmeden “çok ister-
im” dedim. Babam “o zaman yarın akşam
gelip seni alacak” dedi.

Ertesi gün beni aldığımda akşam vakitleriydi,
birlikte bir sünnet düğününe gittik. Eşyaları
taşımasına yardım ettim, bu arada da hem
sahneyi kuruyor, tasvirleri takıyor hem de
bana tarif ediyordu. Buraya kadar bir şey
yoktu. Ta ki defi elime verip “sen çalacak-
sın” diyene kadar. Heyecandan nasıl çaldı-
ğımı bile bilmiyordum. Oyun bitti, sahneyi
topladık ve beni eve bırakırken sordu “Nasıl
hoşuna gitti mi? Karagöz ustası olmak ister
misin?” Bunları sorarken bir yandan da bana
cebinden çıkardığı 20 TL’ yi uzatıyordu. “Bu
ne?” diye sordum “emeğinin karşılığı” dedi.
İlk paramı kazanmış, Karagöz ustalığı yolun-
da ilk adımı atmıştım. “Tabii ki çok sevdim
ve bu sanatı öğrenmek istiyorum” dedim.

Ustam ile birlikte sürekli gösterilere gidiyor,
evinde ki atölyesinde tasvir yapıyorduk. Bu
rutinimiz olmuştu. Gittiğimiz yerlerde rutin
oynadığımız birkaç oyun vardı ve hepsini ez-
berlemiştim. Bir gün gittiğimiz davette oyun
sonrası misafirler hayal perdesi hakkında de-
taylı sorular sorup ustamdan güncel gündem
konuları hakkında kısa bir oyun oynatmasını
rica ettiler. Ustam sahnenin arkasında birkaç
dakika düşündükten sonra bana “Çal dedi”
def sesi ile perdeye gelen Karagöz ve Hacivat
zamanın siyasileri ile ilgili muhavere yaparak
gündem ile ilgili espriler yaptılar. On dakika-

lık bir gösteri sonrası alkışlar ile anlamıştım
bu sanatın rutini olmadığını ve zamana göre
evrilmesi gerektiğini. Ustama daha bir hay-
ranlık duyuyordum artık.

Dedemin dediği gibi sanata ülkemizde ye-
terince değer verilmediğinden sanatçı hep
yokluk çekmişti ve sanatın yaşatılabilmesi
için başka şeylerle desteklenmesi gerekiyo-
du. Yıllar geçmiş ve aile restoranımız olan
Kukla Kebap Salonunun 1994 yılında açılan
Balgat şubesinde bir kukla, Karagöz sahnesi
kurarak sanatı ticaretin içerisinde yaşatma
çabası içerisine girmiştik. Tabii ki sahneyi
ustam kurmuş ve ölümüne kadar geçen za-
man içerisinde burada sanatını icra etmişti.
Daha çok varyete kukla gösterileri yapıyor,
hafta da bir veya iki gün akşamları Kara-
göz gösterileri sergiliyorduk. Bu zaman be-
nim kukla sanatı anlamında gelişmeme de



çok faydalı olmuştu. Bir gün ustam akşam bir yere kaybolmamamı, birçok Karagöz ustasının geleceğini ve yurt dışından da misafirlerimizin olduğunu söyledi. Hep birlikte yemek yiyecek gösteriler yapılacak ve keyifli bir buluşma olacaktı ama gençlik tabi benim arkadaşlarım ile planım vardı, ustaya hayır da diyemezdim ve gidemeyeceğim için çok bozulmuştum. Yemekler yenildi, gösteriler yapıldı, sohbet uzadıkça uzadı. Benim aklım arkadaşlarımda olduğundan yüzüm asıktı. Ustam yanıma gelerek gel hep birlikte resim çekileceğiz dedi. Resim seremonisi bittikten sonra dağıldık. Birkaç gün sonra ustam beni kulise çağırarak elinde tab ettirdiği resmi bana verdi, aramızda şu konuşma geçti;

— Bak bakalım ne görüyorsun?

— Dedem, ben ve ustamın olduğu bir resim.

— (Ustam biraz kızarak) Bak oğlum, bunun gibi buluşmalar her zaman olmaz, bulunduğun anın ve yanındakilerin kıymetini bileceksin. Biz bugün var, yarın yokuz. İleride bu resme baktığında kendini somurtmuş değil, gülerek görmek istersin.

Bu konuşma bana 1998 yılında ustamı, 2000 yılında dedemi kaybettiğim zaman anlam ifade etmeye başladı ve anladım ki ustalık bilgeliği de demektir. Ustam sanatını icra eder-

ken karakterler ile yaşardı. Karagöz oyunlarında karakterden karaktere girer, coştukça coşardı. Kukla oynatırken özellikle sahne arkasında neredeyse bütün hareketleri vücudu ile tamamlardı. Sahnenin seyircinin göz hizasında olabilmesi için arkadan basamakla çıkılıp iniliyordu. Bir gün kukla oynatırken, oyun heyecanı ile ayağı boşluğa gelmiş, düşüp belini incitmişti. Bir müddet istirahatten sonra kukla oynatmaya devam etmişti. Aradan uzun zaman geçtikten sonra onu aramızdan alacak olan hastalığın belirtileri başlıyor ve “Sahneden düştüğüm için belim ağrıyor” diyerek geçiştiriyordu. Bu bahane ile ne kadar doktora gitmeyi erteledi hatırlamıyorum; ama bir anlamda onun sanat aşkı aramızdan daha erken ayrılmasına sebep olmuş olabilir diye düşünüyorum.

Usta demek Karagöz tasvirlerini alıp, kağıttan eski oyunları okumak veya bir kukla alıp olur olmaz yerde sallamak değil, Tuncay Tanboğa gibi ilk günden çırağını alkışlatarak onurlandırmak, emeğe değer vermek, gündemi değerlendirip kıvrak bir zeka ile doğaçlama yapmak, etrafına faydalı olacak değerli bir bilgiye sahip olmak ve en önemlisi sanatını icra ederken aşk ile yapmaktır, benim nazarımda. Böyle bir ustanın elinde yetiştiğim için kendimi çok şanslı hissediyorum.



NİLÜFER ZEYNEP ÖZÇÖREKÇİ GÖL



KARAGÖZ OYUNLARINDA "GÖSTERMELİK"

Karagöz, toplumsal belleğin oluşmasına ve canlı tutmaya katkı sunan dil başta olmak üzere müzik, oyun, tarih, toplumsal yapı ve estetik değerleri bünyesinde barındıran özgün bize ait bir sanattır.

Tasvirler ise Karagöz'ün tarihsel sürecine ışık tutan, hayalilerin oyun dağarcığı hakkında bilgi veren, tasvir sanatındaki yeterliliklerini gösteren etnografik ürünlerdir. Karagöz sanatının, tamamlayıcısı ve ayrılmaz bir parçasıdır.

Tasvir, kelime olarak [svr] kökünden Arapça resmetmek anlamında kullanılmaktadır. Osmanlı Türkçesinde ise musavvir ressam, tasvir ise resim karşılığında kullanılan kelimelerdir.

Metin And ise Osmanlı tasvir sanatının yalnızca minyatür olmadığını, yazıyla resim yapmak, cam, çini, kumaş, işleme, halı, kilim, maden üzerine kabartmalar, duvar resimleri, kutuların kitap ciltlerinin üzerine yapılan resimler olmak üzere çok çeşitli olduğunu belirtir. Karagöz Tasviri ise, Karagöz oyun tiplerinin resimleri anlamında terimleşmiştir.

Tasvirlerle baktığımızda, bu sanatın oluşmasında minyatür, katı, halk resmi gibi sanatlar ile mitolojinin etkili olduğu, ayrıca, deri işleme teknikleri ve doğal boya yapım bilgisinin de kullanıldığı açıkça görülmektedir.

Etnografik obje olarak tasvirlerle ilgi, halkbiliminin, bir disiplin olarak ortaya çıktığı 19. yüzyıldan itibaren başlamıştır. Başlangıçta tarihi ve sanatsal değeri olmadığı düşünülen

bu objeler, aradan geçen 2 yüzyıllık süreçte tarihi değer kazanmışlardır. Bu ürünlere karşı duyulan merak giderek artmış ve etnografya müzelerinin oluşmasına neden olmuştur.

Karagöz gösterilerinde kullanılan, tasvirler, oynatım araçları (değnekler, tef, nareke, aydınlatma araçları) ve perde Karagöz'ün etnografisini oluşturmaktadır. 19. yüzyılda da ve 20. yüzyılın başlarında Avrupalı oryantalistler, bu konuya ilgi duymuş tasvirlerin önemli örneklerini kendi müzelerine taşımışlardır.

Yurtdışına çıkarılan bu koleksiyonlardan ilk dikkat çeken koleksiyon Felix Von Luschan'ın toplayıp değişik müzelere verdiği tasvirlerdir. Luschan, 1886 yılında yayınladığı makalede bu tasvirlerin yüzyıllık olduğunu belirtmektedir.

Dikkat çeken diğer bir koleksiyon ise Helmut Ritter'in, Hamburg Halk Kültürleri Müzesine verdiği koleksiyondur. Ritter, bu koleksiyonun bir bölümünü yayınladığı üç ciltlik kitabın sonunda paylaşmıştır.

Bunların dışında, derleyenleri bilinmeyen yüzlerce Karagöz tasviri, Avrupa müzelerinde sergilenmektedir.

Ülkemizde, Karagöz sanatı, alanında yapılan çalışmalar daha çok oyun yapısı, oyun dağarcığı tarihsel gelişimi, tiplerin incelenmesi olarak öne çıkmaktadır. Bunların çoğu da 19.yy sonu Avrupalı araştırmacıların yaptığı ya-

yınlara bağlı kalınan aktarımlardır. Ancak; tasvir sanatı üzerine son yıllarda çalışmalar yapılmaya başlamıştır.

Türkiye'de Karagöz Tasvir Koleksiyonu Bulunan Kurumlar; Kültür ve Turizm Bakanlığı'na bağlı olan Topkapı Sarayı Müzesi, Milli Kütüphane, Araştırma Eğitim Genel Müdürlüğü, Ankara Etnografya Müzesi ve İslam Eserleri Müzesi dir. Bunun yanında; İstanbul Belediye Müzesi, Feyhaman Duran Müzesi, Bursa Karagöz Müzesi, Yapı Kredi Vedat Nedim Tör Müzesi, Gaziantep Üniversitesi müzelerini sayabiliriz. Bunların dışında kişisel koleksiyonlar da mevcuttur.

Göstermelikler de bir tasvir çeşididir. Göstermelik kelime anlamı olarak;

1. Gösterişi olan,
- 2.Tanıtım amacıyla hazırlanmış nesne olarak tanımlanmaktadır.

Göstermelikler, Karagöz'de oyun başlamadan önce perdeye yerleştirilen tasvirlerin adıdır. Diğer bir deyişle oyunun açılışından önce seyirciyi oyuna hazırlayan görseldir. Bu görsellerin, oyun başlamadan önce seyirciye bilgi verdiği yönünde değerlendirmeler de yapılmaktadır.

- 1.Oyun süresince, oyunu tamamlayıcı olarak perdede kalan göstermeliklere dekor göster-



Tahir ile Zühre (Metin Özlen)



Salıncak (Cengiz Samsun)



Çeşme (Feyhaman Duran Müzesi)

2.Oyundan önce perdeye yerleştirilen, oyun başlarken nareke zırlıtısı ile kaldırılan göstermeliklere geçici göstermelik denilir.



Burak (Metin Özlen)



Burak (Orhan Kurt)



Zaloğlu Rüstem'le
Devin Savaşı (Orhan Kurt)



Çiçek Vazosu (Orhan Kurt)



Çiçek Sepeti
(Kemalettin Sevilen)



Çiçek Vazosu (Sibel Tomaç)



Zeytin Ağacı (Enis Ergün)



Limon Ağacı Tuncay Tanboğa
(Hayali Torun Çelebi)



Ali Otyam Koleksiyonu
Yapımcısı Bilinmiyor



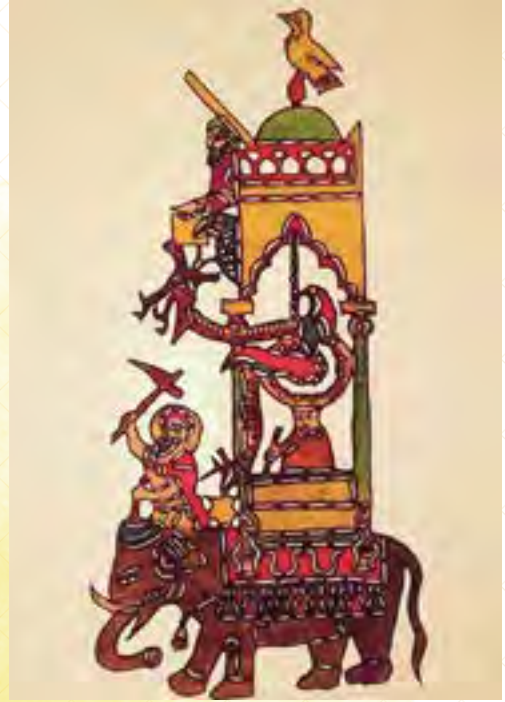
Bedi ile Kasım'ın Savaşı
(Cengiz Samsun)



Bedi ile Kasım'ın Savaşı
(Orhan Kurt)



Ayı Oynatıcısı
(Cengiz Samsun)



Fil Saati
(Hüseyin Dilan)



Nasreddin Hoca
(Hüseyin Dilan)



Cizre Ejderleri
(Hüseyin Dilan)

Göstermelikler, ister reproduksiyon, isterse özgün tasarımlar olsun hepsi sanatçının sanatsal yeterliliğini gösteren, sanatçı hakkında bilgi veren belgelerdir. Sanatçısı bilinenler olduğu gibi bilinmeyenleri de bulunmaktadır.

Dekor göstermeliklerin oyunu tamamlayıcı ve tanımlayıcı özellikleri olmasına karşın, geçici göstermeliklerin oyun başlangıcında seyirciye estetik, hoş bir görüntü yaratma işlevi dışında bir işlevinin olup olmadığı yoruma açık bir konudur. Ancak, görselin gücü bağlamında ayrıca bir değerlendirme yapmak da mümkündür.

Göstermelikleri bir halk resmi, bir kompozisyon olarak düşündüğümüzde etnografik bilginin görsel metni, bilgi ve deneyimin taşıyıcısı olduğunu söylemek yanlış olmayacaktır. Görsel Etnografi açısından değerlendirilirse,

göstermelikler etnografin kendi deneyimi ve üzerinde çalıştığı kültürün belleği arasındaki boşluğa yerleşmiş, kültürel metin olarak da tanımlanabilir. Bu yönüyle, halkbilim çalışmalarının kaynakları arasında da yer alır.

İletişim açısından değerlendirilirse, görselin iletişimde sözden daha etkili bir araç olduğu kabul edilmektedir. Sözlü bir iletişim sürecinin yaşanabilmesi için en az iki kişinin varlığı gerekirken, görsel iletişim süreci bireyin zihinsel sürecinde tek başına yaşanmaktadır.

Görsel iletişim de öncelikle göz ve bununla algılanan verilere bir anlam yükleyen beynin varlığı gerekmektedir. Bu süreçte, göstermeliklerle seyirci arasında her defasında, her seyirci ile ayrı ayrı anlamlandırma ve yorumlama yaşanmakta bu da duygu ve anlam zenginliğinin oluşmasına katkı sunmaktadır.

Kaynakça

AND Metin, “Karagöz Tasvirleri Üzerine Notlar” Yıktın Perdeyi Eyledin Viran Yapı Kredi Karagöz Koleksiyonu, Yapı Kredi Yayınları: 2038, sf. 97-102, İstanbul 2004.

AND Metin, “Karagöz Tasvirleri Koleksiyonculuğu” Yıktın Perdeyi Eyledin Viran Yapı Kredi Karagöz Koleksiyonu, Yapı Kredi Yayınları: 2038, sf. 103-110, İstanbul 2004.

BATUR Enis, “Göstermelik”, Yıktın Perdeyi Eyledin Viran Yapı Kredi Karagöz Koleksiyonu, Yapı Kredi Yayınları: 2038, sf. 7-10, İstanbul 2004.

EKLER Alpay, “*Halk Kültüründe Karagöz ve Yansımalarının Müze Verileriyle Yeniden Değerlendirilmesi*” “ODTÜ Türk Halk Bilimi Topluluğu «Halk Kültüründe Eğlence Sempozyumu» ODTÜ. Ankara, 2017.

KUTLU, M. Muhtar, “Etnofotografi: Etnografik Araştırmada Fotoğrafın Çok Yönlü Kullanımı” 4th International Language, Culture and Literature Symposium, (May 17-18), Akdeniz University.

Kaynak Kişi: Metin ÖZLEN ile 2008 yılında yapılan söyleşi notları.



BAHADIR BIYIKLI



CORONALI GÜNLER’de

Karagözcü Olmak

Bu, koca yaşlı şişko dünya milyonlarca yıllık hayatında neler gördü neler geçirdi. Hani bir söz vardır, “seni öldürmeyen şey güçlendirir” diye... İşte o hesap dünya halkları olarak mikron derecedeki bu mereti kendimize düşman belledik. Adına savaş dediğimiz ama hep defansta olduğumuz, en büyük kozumuzun bu düşmanın eline düşmemek olduğu, bu garip zamanları hep birlikte evlerimizin pencerelerinden izliyoruz. İyi kaptan dalgalı denizde belli olur hesabı, herkesin kendi gemisini limana ulaştırmaya çalıştığı, ölüm kalım meselesi diye bakıldığı, her gün akşam haberlerinde bir rakam olarak verilen kayıpları izlemekteyiz. Öyle bir nesiliz ki, hiç fırtınası eksik olamayan bir zamanın yolcularıyız. Zaten hassas olan ekonomimiz, ha kırıldı

kırılacak diye bekleye bekleye 2020’yi getirdik. Depremi darbesi virüsü ekonomik krizi derken, bize pek de hoş gelmedi anlaşılan.

Her sene bir önceki seneyi arar olduk

Bundan yirmi yıl önceye dönsem acaba yine bu mesleği seçer miydim? Diye düşünüyorsanız aynı dertlerden mustaribiz demektir. Günlük kazanan, günlük harcıyıp, yaşayan bu sanatı icra etmek zaten zorken bir de bu virüs işleri çıkılmaz bir yola soktu. Ne yiyip ne içeceğini, borçlarını nasıl öteleyeceğini düşünene, vergisi algısı zaten almış başını giderken şimdi önü arkası karanlık belirsiz bir tarih bekliyoruz. Bir çoğumuz için koskoca yaz mevsiminin tek kurtarıcısı Ramazan ayımızın da evlerde karantınada geçeceği aşikâr.

Peki, kazan nasıl kaynayacak?

Klasik cümlelerin havada uçtuğunu duyar gibiyim. Gözümüz kulağımız haberlerde, bakanlık bir şeyler yapabilir mi acaba? Kim bilir? Pek umudum olmamakla beraber açıklanan onca destek paketinde kendi adıma bir şeyler bulma umuduyla borcu, “Borçla kapatılır mıyim?” diye bankaların sayfalarını karıştırdım. Acaba hangi şartları karşılıyorum diye uzunca bir mesai harcadım. Sonuç olarak her zaman ki gibi sahipsiz bir başına kalmanın inanılmaz hafifliği!

Tabi burada bir dipnota ihtiyaç var. Tabi ki ‘Karagöz Derneği ve UNIMA Türkiye Milli Merkezi boş durmadı. Onlarca bakanlık ziyareti, uzun telefon görüşmeleri tek tek sanatçıların aramalar fikir alış-verişleri, ustaların tavsiyeleri, kendimizi yalnız hisset-

mememizi sağladı. Buradan teşekkürü borç bilirim. Gerçekten çok önemli.

Gemisini kurtaran kaptan olacağız. Bu fırtınada bakalım, kaçımız limana tek parça yanaşabilecek. Tüm bunlar bittiğinde beni bekleyen vergiler, faturalar krediler personel ödemeleri kim bilir beni ne kadar geriye atacak. Belki diyorum, birkaç ay dayanabilirim, ya diğerleri!

Komiktir ki bu serzenişi, yine bu derdi yaşayanların okuyacağı bir platformda paylaşarak kendi kısır döngümüz içinde dostlar alış-verişte görsün hesabı, bir yazı oldu affedin.

Allah sonumuzu hayreylesin. Bir an önce bu beladan tüm dünyanın kurtulması dileğiyle.

Evde kal Türkiye





“ CAFER HADİMOĞLU



Bakalım

AYİNE-İ DEVRAN

Ne Göstermiş! Karagözcüye . . .

Bazı kişilerde Karagöz'ün bittiği, hatta belki de bitmesi gerektiği düşüncesi vardır. (70- 80 yıl önceki yazılarda dahi bunu okuyabiliyoruz) Bunu yıkmak anlamında, Karagöz oynamak (hakkıyla oynamak) günümüzde zordur. Ben de bu zorluklardan bir şekilde nasibimi almaktayım.

Yardak bulmakta zorlanıyorum. Bugüne kadar toptasam 3-4 yıl kadar yardakla çalıştım. Yaklaşık 40 kiloluk perdeyi (bir bavul, bir sandık) taşımaktayım. Uzun yıllar metroydu otobüstü epey macera yaşadım.

Bir anımı paylaşmak isterim;

Sandıklarla cebelleşerek otobüsün orta kapısından içeri daldım. Tam yerleşmeden otobüs hareket edince sandığı tutayım derken düştüm. Toparlanıp valizi yerleştirirken arkadan bir ses/mırıldama duydum:

— Taksi tut be adam

Zaten sinirden çatacak yer arıyordum. Eleman sağ olsun bu fırsatı verdi. Kimin söylediğini görmediğimden yüksek sesle ortaya

— Helikopterim var da pilot hastalandı. Yoksa oto-

büse niye bineyim? Dedim.

— Sonrası “Ben sana mı dedim kardeşim” diye başlayan bir kavga...

— Metroya bindiğimdeki iki kişiyle olan sohbetimi anlatmak isterim;

— Müzisyen misin abi?

— Karagöz sanatçısıyım.

— Orgla n'apıyorsunuz? (Sandığı org sandı)

— Karagöz'ü beğenmezlerse oyun havası çalışıyorum.

— Direk müzik çalsana Karagöz'ü napacan?

— Devlet, Karagöz oynatanlara yüklü para veriyor.

— Niye?

— Bilmiyorum. Öyle veriyor.

— Ayda kaç veriyor sorması ayıp?

— Karagözcüden Karagözcüye göre değişir. Yeni başlayanlar var. Onlara beş bin – yedi bin arası veriyor.

- He he he (bu sefer inanmadılar)
- Sessizlik...
- Sen kaç alıyon abi?
- Ben hocayım. Biraz fazla tabii.
- O zaman bunlarla niye metroya biniyon ki?
- Param yok.
- Yürü gidek la.

İlk zamanlar bu ve benzeri konuşmalara bozuluyordum. Ama işin esprisini çıkartmak daha iyi. Neyse hep işin hamallığından bahsedilmez. Burada adını vermek istemediğim! Yardağımın ilk günleriydi. Oynadığım oyunda fasıl orman-da geçiyor. Geleneksel tasvirlerle birlikte ağaçlar, ayı, yılan, fil, sincap, tilki ne ararsan var. Hayvanları sırayla perdeye çıkartıyorum. Sıra sincaba geldi. Önce sesi, sonra sincap gelecek. Bir elimde Karagözü perdede tutarken, diğer elimle sincabın değneğini aldım. Sincap yok, ucundan düşmüş. Bir saniye içinde girmesi lazım. Yardağa baktım, kenardan gülerек beni izliyor. İşi unutmuş, oyunu izlemeye dalmış. Ona baktığımı görünce aksilik olduğunu anlayıp hemen geldi. Bir yandan sincap taklidi yapıp yere bakıyorum ki anlasın, düşen tasviri alıp taksın. (Eğilip kendim de alabilirim, almıyorum) Yardak bana bakıyor. Fısıldayarak “Sincap“ dedim.

Tamam deyip Himmet Baba’yı verdi. Himmet Baba’yı alıp masaya attım. Sincap taklidi yapmaya devam ederken elimdeki değneği, ucunu gösterdim. Elimden değneği aldı. Bir değneğe bir bana bakıyor. Ne yapacağımı gözümle işaret

ettim. Anladı sandım. Başını sallayıp değneği masaya koydu. Sinirden kıpkırmızı oldum ama saniyeler geçiyor. O sırada yardağı boğmaya vakit yok. Karagöz’ e soru sordurup vakit kazanıyorum “Çocuklar bu ses hangi hayvanın acaba” deyip yardağa bakıyorum. Çocuklar tahminlere başlayınca o gürültüde mikrofonu kapatıp “oyun bitince bilet parasını hazırla kardeşim. Haydi git izle “dedim. Telaşlandı sağa sola bakıyor. Bende inat ettim “sincap nerde “demiyorum. Nihayet çocukların tahminlerinden biri sincap olunca “Tebrikler çocuklar sincap “dedim. Tasviri yerden alıp hallettik. Oyun sonrasında bu tür hataların şakaya gelmeyeceğini usulünce, hevesini kırmadan, anlattım.

Karagöz öğrenmek, çalışmak, geliştirmek, pek çok şeyde olduğu gibi bitmez. Her fırsatta Karagöz le ilgili kitap, seminer, atölye...vs. ne olursa değerlendirmeye devam ediyorum. Genç arkadaşlara tavsiyem; Karagözü bıraksınlar! Eh! her sanatçının içinde az ya da çok olan “asıl olan benim” egosu Karagözcülerde de var. Tek ben kalayım.

Şaka bir yana, Karagöz emekçilerinin olabildiğince birlik içinde olmaları gerek UNIMA gerek Karagöz Derneği çatısı altında elden geldiğince dayanışma içinde olmaları çok önemlidir. İlk başladığım yıllarda kimseyi tanımadan yaptığım çalışmalardaki zorlukları buraya yazıp işi uzatmayayım.

Camı gönülden dilerim ki tüm Karagözcüler, dışarıya karşı, zorluklara karşı asgari müştereklerde dahi olsa, dayanışma içinde olsun.

Selamlarımla





ANTIQUE SHOP'TA

Kurulu Perde

CAN İBRAHİM ATLIĞ

Çok acil işiniz mi var? Fakat bunca işin gücün arasında Karagöz izlemek mi istiyorsunuz? Karagöz izlemeye de çok vaktiniz yok mu? Üzülmeyin! Sizleri hemen Bursa'da Aynalı Çarşı'da "Karagöz Antik Shop"a davet ediyorum. Şinasi Çelikkol'un dükkanına. Soyadı gibi çelik, bir o kadar çevik ve hızlıdır ki en klasik oyunları en hızlı şekilde oynatmasıyla bilinir. Karagözcü camiasında ondan hızlı değnek oynatan yoktur...

İlk sayıdaki yazımın ardından bu sayıda sizleri Şinasi Çelikkol'la tanıştırmak istedim. Hoş

tanıtmak ne haddime. Tanımayan var mı? Bizim işin şöyle güzel bir tarafı var. Her yerde ustalarımız ve arkadaşlarımız olduğu için hiçbir şehirde yabancılık çekmiyoruz. Hele hele konu Bursa olunca kiminle görüşeceğimizi şaşırırız. Bursa denildiğinde aklımıza ilk gelen isim Şinasi Usta.

12 Haziran 1947'de dünyaya açtı gözlerini. Karagöz'ü çok sevdi. 1983-1994 yılları arasında yardaklık yaptı "Yaşayan İnsan Hazineleri"ne. Metin Özlen, Orhan Kurt, Taceddin Diker ve Torun Çelebi gibi ustalarla çalıştı.



1994 yılında Hadi Poyrazoğlu tarafından kendisine Hayalî unvanı verildi. 1994'ten beri bir Karagöz Ustası olarak devam ediyor hayatına. Çalışmalarından ötürü 1993 yılında Türkiye Folklor Araştırma Derneği, 1997'de UNIMA, 1998 yılında İstanbul Çocuk Vakfı tarafından ödüllendirilen Çelikkol, 2001 yılında Uluslararası Kukla Festivali Onur Ödülü'nü almıştır. 2019 yılında UNIMA "EMEK VE HİZMET ÖDÜLÜ" ile onurlandırdı ustayı.

Çok hızlı hareket eden, enerjisine ayak uydurulması zor biri Şinasi Usta. Kendi ailesine

de sevdirdi bu işi usta. Bursa'daki karagözcülere gelir kapısı oldu dükkânı. Bursa'ya uğradığınızda güzel sohbeti, mükemmel otantik dükkânı ve sıcak kanlılığıyla karşılar sizi. Çıkmadan hediyenizi verir. Gitmişken alışveriş yapmamak olmaz. Birçok çırağı, onun önderliğinde başlayan Bursa Kukla Karagöz Festivali, bu sanata yaptığı katkılardan ötürü teşekkürü sonuna kadar hak eden bir isim!

Teşekkürler Usta!





YÜCEL ÖZDEMİR

18.Uluslararası Bursa



Karagöz Kukla ve Gölge Oyunları

Festivali'ne Dair Gözlemler

11- 16 Kasım 2019 tarihleri arasında düzenlenen festival kapsamında 13 Yerli, 6 yabancı, 1 seminer, 1 sunum ve 3 atölye çalışması gurubu olmak üzere toplam 24 tiyatro grubu yer almıştır. 12 farklı mekânda 38 gösteri gerçekleştirildi. Geçtiğimiz yıl Arif Duygu TANSI'ya sunulan onur ödülü; bu yıl UNIMA Türkiye Milli Merkezi'nin kurulmasında büyük katkı sunan ve Karagöz sanatının Kültür Bakanlığı'nda bir birim olarak açılması konusunda öncü olan Nail TAN'a takdim edilmiştir. İlk kez seçici kurul tarafından bu festivalde oyunlar seçilmiştir. Her iki yılda bir yapılan on sekiz yıldır süren bu festival Türk

kuklacılığı ve Karagöz geleneği açısından birçok kültürel işleve sahiptir.

Daha iyi festival için

Günümüz kent kültüründe festivaller geleneksel kültür ve popüler kültür kaynaklı olarak sınıflandırılabilir. Bursa Kültür Sanat ve Turizm Vakfı her iki alanda birçok festival organizasyonları yapmaktadır. Geleneksel kültür kaynaklı festivaller Türk eğlence kültürünün birçok unsurunun bir arada toplanmasını sağlarken kentsel imgelerin canlı tutulmasını sağlayan dinamiklere de sahiptir. Bursa şehrinin yerel belleğinde yaşayan, ge-

leneğe bağlı tiyatro odağında yapılan “Uluslararası Bursa Karagöz Kukla ve Gölge Oyunları Festivali” bunlardan birisidir.

Festivaller toplulukların geleneksel bilgisinin canlandırıldığı sanatsal ve sosyal etkinlikler olarak kabul edilmelidir. Festivaller, yapıldığı bölgenin kültürel belleğinden yararlanarak, kentsel imgelerini ortaya çıkarmaktadır. Bununla beraber uluslararası alanda marka değeri yaratacak pazarlama tekniklerine sahiptir. Bu açıdan çağdaş festivallerin hem ekonomik hem kültürel birçok çıktısı vardır. Bu açıdan bakıldığında “Uluslararası Bursa Karagöz Kukla ve Gölge Oyunları Festivali” kültürel miras ve kültür yönetimi açısından eksiklikler gözlemlenmiştir.

Karagöz’ün Bursa şehrine kattığı kentsel imge, bu sanatın içinde korunan geleneksel bilgi, yaşayan aktörlerin sahip olduğu kültürel bellek unsurları zengin bir kültür yönetimi içeriği oluşturmaktadır. Diğer taraftan “Uluslararası Bursa Karagöz Kukla ve Gölge Oyunları Festivali”nin açık, kapalı mekanlarda bu içeriğe sahip göstergeler yeterince kullanılmamıştır. Yerel ve uluslararası görünürlüğü, yeni medya araçlarıyla tanıtımı yok denecek kadar az olmakla birlikte, festivalin sosyal medya yönetimi neredeyse yok gibiydi. Etkinlik açılışları, oyun icraları, sanatçı tanıtımları sadece organizasyonun resmi sayfasında duyurulmuştur. Geleneksel medya araçları kısmı kullanılmış, yeni medya araçları tam anlamıyla kullanılmamıştır.

Örnek vermek gerekirse on sekiz yıldır yapılan festivalin kendine has sosyal medya adreslerinin olmadığı gözlemlenmiştir. Festival ile ilgili yapılan güncellemeler, Bursa Kültür Sanat ve Turizm Vakfı’nda basılı paylaşılmasına rağmen Youtube, Instagram, Twitter, Facebook, Snapchat, Swarm vb. sosyal medya yönetimi düşük olduğu söylenebilir. Sosyal medya da festival ile ilgili hashtag girildiği vakit 5 adet 2017 tarihli gönderi görülmekte-

dir. Festivalin sosyal medya yönetimi düşük olması nedeniyle, festivalin yurtiçi ve yurtdışı paylaşım alanları kısıtlı olduğu söylenebilir. Festival içi etkinlikler dijital gösterimler, dijital atölyeler ile desteklenmeliydi. Böylece dijital kültür ortamı ile kukla ve Karagöz gösterileri, yerelden küresele taşıyacak yaygınlığa sahip olacağı düşünülmektedir.

Dünyadaki iyi örnekler bakıldığında, bu tür uzun süreli festivaller için yapılan yerel yönetim ve halkın desteğini gösteren bir törensel açılışın olmadığı gözlenmiştir. Bununla beraber halkın gelenek ile bütünleşmesini sağlayan bir festival alanı mevcut değildi. Bu tür festival alanları daha çok açık mekanlarda festival içeriğine sahip, sembolik göstergeler ile tasarlanmış yerlerdir. Bu yerler geleneğin pazarlandığı, sunulduğu tanıtıldığı, atölyelerin yapıldığı festivalin ana merkezini oluşturmaktadır. Osmanlı eğlence kültüründe de örneklerini görebildiğimiz şenlik alanları, bir araya gelmiş çok sayıda insan topluluğunu oluşturmaktadır. “Uluslararası Bursa Karagöz Kukla ve Gölge Oyunları Festivali” merkez bir şenlik alanının mevcut olmayışı, çağdaş festival kültüründe birçok eksikliği beraberinde getirmiştir.

Örnek vermek gerekirse; Osmanlı eğlence hayatında işlevsel olan “alay” (beşik alayı, geçit alayı, kılıç alayı, sünnet alayı) kültürü gibi bir “Kukla Geçit Alayı” yapılabilir. Böylece festivalin amacına yönelik toplanan bu düzenli topluluklar, yapılan geçit alaylarında işlevsel hale gelebilirdi. Bu açıdan gelecek festivallerde Bursa meydanlarından kuklanın dramatik anlatımına dikkat çekerek “Dev Kukla” tasarımları yapılarak “Kukla Geçit Alayı” düşünülmelidir.

Diğer taraftan festival bağlamında yapılan “Profesyonel Karagöz Tasviri ve Kök Boya Yapımı”, çocuklara yönelik ise “Ahşap Kukla Atölyesi” ve “Her Çocuğa Bir Çift Karagöz” atölye çalışmaları bu alanlarda tasarla-

nan atölye merkezlerinde yapılabilirdi. Fakat bahsi geçen atölyeler yerel, ulusal basında ve Bursa’da yaşayan halk tarafından gerekli yaygınlığı göremediği söylenebilir. Hatta festivalin gözlemci ve katılımcı ekibi de atölyeden tam anlamıyla yararlanmış değildir.

Bu tür festivallerin başlangıç ve bitiş mekânı olan şenlik alanı, özellikle Karagöz’ün ortaya çıkışı ilgili sözlü anlatılar bağlamında temsil seyirliği yapılabilirdi. Karagöz’ün mezarı temsili olarak törenle ziyaret edilebilirdi¹. Bursa Ulucami’den tüm festival oyuncularının, sanatkarların kuklalarıyla ve yaratıcı tasarımlar ile bir kukla geçit alayı düzenlenebilirdi.

Uluslararası yapılan iyi örnek teşkil eden festivallere bakıldığında bu tür göstergelere sahip olduğu bilinmektedir. Bu açıdan bu göstergelerin görünürlük sağlanması, yapılan festivali açık ve kapalı olarak işlevsel hale getirecektir. Böylece, bu tür uzun süreli organizasyonlarda “festival ritüelleri” oluşmasına zemin hazırlayacaktır. Bölgede yaşayan tüm karagözcülerin de topyekûn başat rol oynamasına imkân verecektir.

Diğer taraftan gösterim sanatları içinde kukla ve gölge oyunlarına bakıldığında ritüel kökenli eğlence unsuru olarak kabul edilebilir. Dolayısıyla Türk kukla ve gölge oyunu geleneğinin sahip olduğu ritüelistik unsurlar bu tür çağdaş festivallerde canlandırılması gerektiği düşünülmektedir. Örneğin Türk kültür tarihinde Anadolu’da köy seyirlik oyunları içinde oynatılan “kepçe kadın”, “çömçe gelin”, “yağmur gelin” gibi bebek kuklaları, boy kuklaları örnekleri görülmüştür.

Bu festivalde on sekiz yıldır ilk kez seçici kurul tarafından oyunlar seçildiği belirtilmiştir. İzlenen oyunlara bakıldığında Karagöz geleneğinin çocuk merkezine indirgendiği

gözlenmiştir. Önümüzdeki festivallerde Karagöz oyun tercihinde karagözcülere “Yetişkinler için Karagöz ölçütü” verilerek mevcut karagözcülerin oyun repertuarlarını geliştirmelerine imkân verilmelidir. Böylece yetişkin içerikli oyunlar için teşvik edici olacaktır.

Bununla beraber oyunlara gelenlerin daha önceden belirlenmesi seyirci yaklaşımını da etkilemiştir. Oyunlar biletli olacak şekilde pazarlanmalı ve tanıtılmalıdır. Böylece 18 yıldır oluşamayan “kukla izleyicisi” hedef kitlesi oluşmasına zemin hazırlayabilir; “Kasıtlı seyirciden gönüllü seyirciye” dönüşüm sağlanabilir. Nitekim, Hüseyin Dilan’ın festivalin ilk ve tek yetişkinlere yönelik “Karagöz Aranıyor” oyunu yetişkin izleyici ile buluşamıştır. Festivalin bitiş oyunu olan “Karagöz Aranıyor” sadece festival yönetimi, gözlemcileri ve katılımcıları tarafından izlenmiştir.

Buraya kadar verilen değerlendirmeler kültürel miras yönetimi bağlamında yapılmıştır. Bu bilgiler ışığında yönetilecek bir festival yerel ve uluslararası kültür sahasında dikkate değer bir görünür kazanacağı düşünülmektedir.

DAHA İYİYE EN İLERİYE umuduyla nice Uluslararası Bursa Karagöz Kukla Festivallerine...

¹ Alpay EKLER tarafından sunulan bu görüş ileride yapılacak festivaller için dikkate değerdir.